

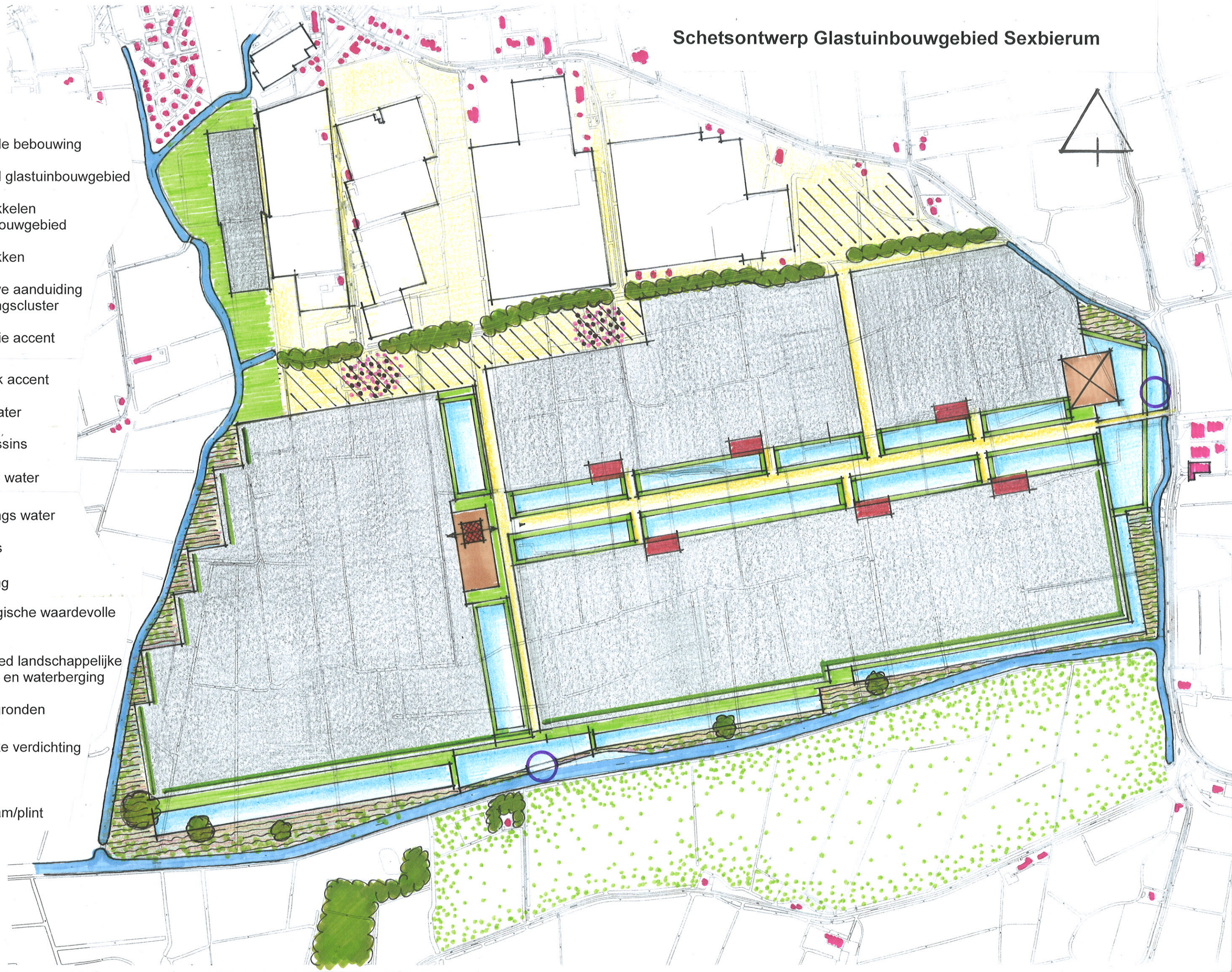
BIJLAGE 1

Schetsontwerp Glastuinbouwgebied Sexbierum

- Bestaande bebouwing
- Bestaand glastuinbouwgebied
- Te ontwikkelen glastuinbouwgebied
- Bouwvlakken
- Indicatieve aanduiding bebouwingscluster
- Symmetrie accent
- Ruimtelijk accent
- Nieuw water
- Waterbassins
- Bestaand water
- Groen langs water
- Rietzones
- Beplanting
- Archeologische waardevolle gebieden
- Zoekgebied landschappelijke inpassing en waterberging
- Overige gronden
- Ruimtelijke verdichting
- Stuw
- Dijklichaam/plint

BIJLAGE 2

REACTIENOTA OVERLEG EN INSPRAAK

STRUCTUURVISIE

SEXBIERUM GLASTUINBOUW

**Reactienota Overleg en Inspraak
Structuurvisie Sexbierum Glastuinbouw**

Code 101702 / 03-03-11

**GEMEENTE FRANEKERADEEL 101702 / 03-03-11
REACTIENOTA OVERLEG EN INSPRAAK STRUCTUURVISIE
SEXBIERUM GLASTUINBOUW**

TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

blz

1. INLEIDING	1
2. OVERLEG	2
3. INSPRAAK	10

<u>Bijlage 1</u>	Overlegreacties
<u>Bijlage 2</u>	Reacties Ecorys

1. INLEIDING

Procedure inspraak en overleg

Op grond van artikel 2.1.1. van het Besluit ruimtelijke ordening dient te worden aangegeven op welke wijze burgers en maatschappelijke organisaties betrokken zijn bij de voorbereiding van een structuurvisie. Naar aanleiding hiervan zijn de betrokken bestuursorganen en adviesorganen in kennis gesteld van het voorontwerp van deze structuurvisie. Daarnaast is aan belanghebbenden de mogelijkheid geboden om in te spreken op de voorontwerp structuurvisie. De voorontwerp structuurvisie Sexbierum – Glastuinbouw heeft met ingang van 24 juni 2010 gedurende 6 weken ter inzage gelegen. Tegelijkertijd hebben het voorontwerp bestemmingsplan Sexbierum – Uitbreiding Glastuinbouw en de Startnotitie Plan- en project-m.e.r. Uitbreiding glastuinbouwgebied Sexbierum ter inzage gelegen. In deze *Reactienota Inspraak en Overleg* wordt verslag gedaan van de ingekomen inspraak- en overlegreacties die betrekking hebben op de structuurvisie en tijdens de periode van ter inzagelegging zijn binnengekomen.

Opzet reactienota inspraak en overleg

Er zijn vijf overlegreacties ontvangen die betrekking hebben op de structuurvisie. Deze reacties worden in hoofdstuk 2 van deze nota besproken. Per opmerking wordt aangegeven of er aanleiding bestaat tot het aanpassen van de structuurvisie. Er zijn geen belanghebbenden die gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om in te spreken.

Opsplitsing overlegreacties

Een aantal overlegreacties, of delen van overlegreacties, zijn gericht op het voorontwerpbestemmingsplan Sexbierum – Uitbreiding Glastuinbouw. Deze reacties worden separaat behandeld in de procedure voor de totstandkoming van het bestemmingsplan. Daarnaast zijn reacties binnengekomen welke zowel betrekking hebben op zowel het voorontwerpbestemmingsplan Sexbierum - Uitbreiding Glastuinbouw als op de Structuurvisie Sexbierum Glastuinbouw. De onderdelen van deze reacties die betrekking hebben op het bestemmingsplan, worden in de procedure van de totstandkoming van het bestemmingsplan behandeld, de onderdelen van deze reacties die betrekking hebben op de structuurvisie worden in deze nota behandeld. Deze reacties worden dus opgesplitst. De overlegreacties zijn toegevoegd als bijlage bij deze reactienota.

Anonimisering

Op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens is het niet toegestaan om persoonsgegevens (zogenaamde NAW-gegevens: naam, adres en woonplaats) van *natuurlijke personen* te verwerken zonder bijvoorbeeld een wettelijke grondslag, dringende noodzaak of toestemming van de betreffende personen. Er zijn echter geen natuurlijke personen die gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om een reactie te geven op het voorontwerp. De namen van overlegpartners zoals stichtingen, verenigingen en bedrijven, die niet zijn gerelateerd aan natuurlijke personen, worden wel genoemd in deze reactienota.

2. OVERLEG

In het kader van het overleg is de voorontwerpstructuurvisie toegezonden aan de vaste overleg- en adviespartners. In deze notitie zijn de ontvangen overlegbijdragen voorzien van een reactie. Waar dat tot aanpassing van de structuurvisie heeft geleid is dat vermeld. De volgende instanties hebben gereageerd:

- A. Wetterskip Fryslân;
- B. Friese Milieu Federatie, mede namens de Waddenvereniging;
- C. Gemeente Harlingen;
- D. VROM-Inspectie;
- E. Provincie Fryslân.

De overlegreacties zijn opgenomen als bijlage bij deze reactienota.

A. Wetterskip Fryslân

Opmerking

Het Wetterskip geeft aan dat, ondanks het feit dat een watertoets voor een structuurvisie niet verplicht is, tijdige afstemming en vroegtijdige betrokkenheid wel van belang blijft. Het Wetterskip kan instemmen met de uitgangspunten voor inrichting in het uitbreidingsgebied, en zou graag zien dat de landschappelijke inpassing en waterberging en de cultuurtechnische werken voor drooglegging en waterhuishouding in de fasen 1 en 2 worden afgestemd met het waterschap. Vroegtijdige betrokkenheid ten tijde van het opstellen van het bestemmingsplan voor fase 2 wordt gewaardeerd, ten einde de waterschapsbelangen in een vroeg stadium te kunnen meewegen.

Reactie

Wanneer voor fase 2 een planologisch-juridische regeling in een bestemmingsplan zal worden vastgelegd, zal vroegtijdig contact worden gezocht met Wetterskip Fryslân ten aanzien van de waterhuishoudkundige aspecten.

Aanpassing

Deze opmerking leidt niet tot aanpassing van de structuurvisie.

Opmerking

Op de kaart van het inrichtingsplan Franekeradeel – Harlingen worden waterbergingsgebieden weergegeven. Een deel van deze waterbergingsgebieden valt binnen het deelgebied ‘zoekgebied landschappelijke inpassing en waterberging’. Wetterskip Fryslân zou graag zien dat dit deelgebied in westelijke richting wordt uitgebreid, zodat ook de andere waterbergingsgebieden uit het inrichtingsplan in de structuurvisie worden opgenomen. Deze waterbergingsgebieden kunnen worden gebruikt voor de landschappelijke inpassing van de westzijde van het plangebied.

Reactie

Uitbreiding van het waterbergingsgebied is niet mogelijk, omdat het gebied ten westen van het huidige waterbergingsgebied geen onderdeel uitmaakt van de gemeente Franekeradeel. Dit gebied behoort toe aan de gemeente Harlingen, waardoor betrekking ervan in de structuurvisie niet mogelijk is. Landschappelijke inpassing van het glastuinbouwgebied vindt reeds plaats in de westrand van het plangebied.

Aanpassing

Deze opmerking leidt niet tot aanpassing van de structuurvisie.

B. Friese Milieu Federatie

Deze overlegreactie heeft zowel betrekking op de voorontwerp structuurvisie Sexbierum – Glastuinbouw als op het voorontwerpbestemmingsplan Sexbierum – Uitbreiding Glastuinbouw. Derhalve is de overlegreactie opgesplitst. De opmerkingen die betrekking hebben op de structuurvisie worden hieronder besproken, de overige opmerkingen worden in de Reactienota Overleg en Inspraak van het bestemmingsplan behandeld.

Opmerking

De Friese Milieu Federatie geeft aan dat uit een eerder bestuurlijk overleg door overheidspartijen is gesteld dat duurzaamheid en milieu bij het project Waddenglas hoog in het vaandel staan. Indien deze aspecten volgens milieuroorganisaties voldoende in de plannen gewaarborgd zijn, zullen zij geen bezwaar tegen de plannen maken. Nu dit volgens de Friese Milieu Federatie niet het geval is, zal hier in een volgend bestuurlijk overleg op worden teruggekomen.

Reactie

Ten aanzien van de planvorming zijn diverse maatregelen genomen met de doelstelling om de aspecten duurzaamheid en milieu een prominente rol te laten spelen. Zo is met betrekking tot duurzaamheid de provinciale studie "Verduurzaming Waddenglas" (provincie Friesland, september 2009) in de planvorming betrokken. Op overige milieugerelateerde aspecten wordt in het Milieueffectrapport (MER) uitgebreid ingegaan. De overige opmerkingen worden ter kennisgeving aangenomen.

In het bestuurlijk overleg is het duurzame energie-concept 2010 uitvoerig besproken. Dit concept is integraal opgenomen in het MER als "drager" voor de Structuurvisie.

Aanpassing

De gemaakte opmerking leidt tot aanvulling op de structuurvisie. In de tekst wordt verwezen naar het duurzame 'uitrolbare' energieconcept zoals in het MER opgenomen.

Opmerking

De Friese Milieu Federatie stelt dat een ruimtelijke onderbouwing ontbreekt, waarin aangegeven wordt waarom het wenselijk is om het westelijk deel van het plangebied als eerste te ontwikkelen.

Mocht de tweede fase geen doorgang vinden dan ontstaat er een uitstulping van glastuinbouw. Er wordt voorgesteld om de uitbreiding van de eerste fase geheel te laten aansluiten bij het al bestaande glastuinbouwgebied.

Reactie

Uitgangspunt van de planvorming is integrale ontwikkeling van het gehele glastuinbouwgebied. Gelijktijdige ontwikkeling van het gehele glastuinbouwgebied is echter niet haalbaar, waardoor een fasering in de realisatiefase is vastgelegd. Door landschappelijke inpassing zal geen sprake zijn van een uitstulping van glastuinbouw. De landschappelijke inpassing aan de oostkant bestaat voor het grootste gedeelte uit de groene kades van de gietwaterbassins met daarachter het glas. Centraal daarin, in de as van de toekomstige centrale hoofdas, komen de bedrijfsgebouwen. Aan de zuid- en westkant komen (zijn inmiddels al aangelegd) rietzones en waterpartijen, aan de zuidzijde nog aangevuld met wilgenbosjes. Om de hoogte van de kassen "te verzachten" worden aan de west- en oostzijde ook aarden wallen aangelegd. Indien door gewijzigde omstandigheden het oostelijk deel van het plangebied niet geheel ontwikkeld wordt, zal voor landschappelijke inpassing worden gezorgd. Bij het upgraden van een bestemmingsplan in het plangebied (na 10 jaar) zal dit bij de evaluatie expliciet worden meegenomen.

Aanpassing

De gemaakte opmerking leidt tot verduidelijking van de structuurvisie op dit punt.

Opmerking

De Friese Milieu Federatie geeft aan kennis te hebben genomen van het door Ecorys opgestelde economisch onderzoek (d.d. 12 mei 2010), en is verheugd dat de eerder vermeende uittocht van tuinders uit Zuid-Holland niet heeft plaatsgevonden en ook niet zal gaan plaatsvinden. In het onderzoek wordt geconstateerd dat groei van glastuinbouw uit Noordwest Fryslân zelf moet komen. Bij het onderzoek worden echter enkele kanttekeningen geplaatst.

Reactie

Het economisch onderzoek is uitgevoerd door een deskundige en onafhankelijke instantie, waardoor er in beginsel geen reden is om te twifelen aan de juistheid van het onderzoek. De door de Friese Milieu Federatie genoemde punten zijn desondanks voorgelegd aan Ecorys, en door Ecorys voorzien van een reactie. Deze reactie is terug te vinden in bijlage 2. De gemeente Franekeradeel conformeert zich zowel aan de uitkomsten van het onderzoek, als aan de door Ecorys gegeven reactie zoals opgenomen in bijlage 2.

Aanpassing

De gemaakte opmerking leidt niet tot aanpassing van de structuurvisie.

Opmerking

In de structuurvisie wordt er bij de economische uitvoerbaarheid vanuit gegaan dat het gehele terrein eind 2015 uitgegeven is. In het Ecorys onderzoek wordt dit scenario het meest gunstige scenario gevonden, waarbij door Ecorys wordt aangegeven dat dit meest gunstige scenario onwaarschijnlijk is. Hierdoor stelt de Friese Milieu Federatie dat het plan in financieel opzicht niet deugdelijk onderbouwd is.

Reactie

De fasering is mede gebaseerd op de uitkomsten van het genoemde economisch onderzoek van Ecorys. Hierin wordt verwacht dat, op het moment dat de markt weer aantrekt, er in versneld tempo ruimtebehoefte zal ontstaan. Hierbij wordt als voorwaarde gesteld dat de gronden op dat moment terstond uitgeefbaar zijn, zodat de toekomstige vraag direct kan worden geacommodeerd. Afhankelijk van de economische context, kan het gebied begin 2016 al volledig zijn uitgegeven. Terecht wordt opgemerkt dat de financiële onderbouwing van de structuurvisie uitgaat van een gunstig scenario met een looptijd tot en met 2015. Een voorzichtiger scenario met een looptijd tot en met 2017 levert, als gevolg van de langere looptijd een lager eindresultaat op. In de structuurvisie wordt de samenvatting van de resultaten gewijzigd. Gezien het feit dat in een minder gunstig scenario het eindresultaat nog steeds positief is, kan geconcludeerd worden dat de economische uitvoerbaarheid van de structuurvisie voldoende onderbouwd is.

Aanpassing

De gemaakte opmerking leidt tot aanpassing van de financiële onderbouwing van de structuurvisie.

Opmerking

De Friese Milieu Federatie dringt er op aan om de volgende opmerkingen mee te nemen in het lichtonderzoek dat momenteel wordt uitgevoerd:

- In de berekeningen voor de lichtemissies dient te worden uitgegaan van het maximaal mogelijk oppervlak aan verlichte kassen;
- De 'worst case' situatie dient berekend te worden. Indien hieruit blijkt dat de lichtnormen overschreden worden, dient te worden beschreven wat er gedaan wordt om de effecten tegen te gaan;
- In berekeningen van het lichtniveau moet rekening gehouden worden met lichttoename als gevolg van kieren en lichtbelasting bij bijzondere weersomstandigheden;
- In het onderzoek dient duidelijk te worden aangegeven welke lichtsterkte in de kassen er bij de berekeningen is gehanteerd;
- Als afstand van het kassengebied dient de rand van het kassengebied tot aan de rand van de Waddenzee gehanteerd te worden;
- In de berekeningen dient naast de verlichtingssterkte (uitgedrukt in Lux) ook de luminantie, het ophelderen van de hemel (uitgedrukt in candela), meegenomen te worden;
- In de berekeningen dienen bijdragen van cumulatie op een kwantitatieve wijze in beeld gebracht te worden;
- Er dient een strengere norm dan de huidige voorgestelde drempelwaarden van 0,1 Lux gehanteerd te worden.

Aan dit laatste punt wordt nog toegevoegd dat de gekozen waarde van 0,1 Lux arbitrair gekozen is, waarvan niet op voorhand gezegd kan worden dat geen effecten op het leefmilieu van de Waddenzee optreden. Ook een poging tot verhoging van de productiewaarde, kan leiden tot het gebruik van meer licht per vierkante meter.

Reactie

Er is een MER opgesteld. Aspecten met betrekking tot lichthinder zijn onderdeel van dit MER. Bovengenoemde opmerkingen zijn meegenomen bij het opstellen van het MER. Uit de uitkomsten van het MER blijkt dat lichtaspecten geen belemmering vormen voor de uitvoering van het project. Het inmiddels uitgevoerde lichtonderzoek (onderdeel van het MER) wijst uit dat met name het kieren in de na-nacht tot ongewenste lichteffecten kan leiden. Het is de bedoeling dit te voorkomen met extra eisen en maatregelen. Het zoeken naar een maximale en acceptabele lichtreductie is de inzet/ambitie. De uitkomst daarvan is op grond van het MER verwerkt in het bestemmingsplan.

Aanpassing

De gemaakte opmerking leidt tot aanpassing van de structuurvisie.

Opmerking

De wens bestaat om het nieuwe glastuinbouwgebied het meest duurzame kassengebied van Nederland te laten zijn. Veel duurzame energieopties hebben echter een onrendabele top of een lange terugverdientijd. De Friese Milieu Federatie vraagt zich af hoe tuinders worden overgehaald om toch voor deze opties te kiezen, nu uit het onderzoek van Ecorys blijkt dat verplaatsing van bedrijven vooral wordt gedreven door kostenbeheersing. Hierbij dient een koppeling gemaakt te worden met de laatste en toekomstige stand van de techniek.

Reactie

Uit recente haalbaarheidsstudies is gebleken dat een concept waarbij gebruik gemaakt wordt van duurzame energieopties zelfs met de huidige lage gasprijs financieel haalbaar is. Mocht desondanks sprake zijn van een onrendabele top, dan zal deze afgedekt worden door middel van subsidies. Daarnaast is gebleken dat door verzoeken vanuit de consument, tuinders op zoek gaan naar duurzame energievoorzieningen. Dit heeft geleid tot acceptatie bij tuinders.

Het duurzame energieconcept is en wordt besproken met zittende tuinders uit Sexbierum en Berlikum. Bij hen bestaat draagvlak mits de energieprijzen concurrerend is. Ook van belang is dat langlopende leveringsgaranties en prijsafspraken kunnen worden gemaakt. Nu het concept aan deze voorwaarden voldoet, zullen de potentieel zich vestigende tuinders kiezen voor deze duurzame opties. Juist dit energieconcept zal vestiging aantrekkelijk maken.

Om nu te voorkomen dat tuinders onverhoeds zouden kiezen voor niet duurzame opties, is reeds in de algemene verkoopvoorwaarden opgenomen dat het energieconcept van de betreffende tuinder moet worden goedgekeurd door het gemeentebestuur **.

De genoemde energieopties dienen echter gefaseerd uitgerold te worden, waardoor de initiële investeringen beheersbaar blijven. Bovendien blijft het hierdoor mogelijk om eventuele nieuwe duurzaamheidsontwikkelingen in te passen.

** Formeel is dit het gemeentebestuur op aangeven/ beslissing van de Stuurgroep Waddenglas. De Stuurgroep zal bij de goedkeuring toetsen aan het duurzame energie concept.

Aanpassing

De gemaakte opmerking leidt niet tot aanpassing van de structuurvisie.

C. Gemeente Harlingen

Opmerking

De Gemeente Harlingen geeft aan geen reden te hebben om inhoudelijk op de structuurvisie te reageren.

Reactie

Deze opmerking wordt ter kennisgeving aangenomen.

Aanpassing

De gemaakte opmerking leidt niet tot aanpassing van de structuurvisie.

D. VROM-Inspectie

Opmerking

De voorontwerp structuurvisie geeft de betrokken rijksdiensten aanleiding om in te gaan op het Nationaal belang Waddenzee in relatie tot lichtemissie. Eén van de te beschermen waarden in het Waddengebied is duisternis. De gemeente heeft zich gecommitteerd aan de afspraken van het convenant dat de Stichting Natuur en Milieu en de glastuinbouwsector in 2006 hebben afgesloten. In dit convenant zijn echter normen vastgelegd waaraan per 1 januari 2008 moet worden voldaan en normen die gelden vanaf 2014. Omdat het de VROM-Inspectie niet duidelijk is welke normen gehanteerd gaan worden, wordt verzocht om uit te gaan van de strengere normen die gelden vanaf 1 januari 2014.

Reactie

De normen die gelden per 1 januari 2014 zullen gehanteerd worden. Ter verduidelijking wordt dit aan de tekst van de structuurvisie toegevoegd. Daarnaast worden op een aantal punten aanvullende, strengere eisen worden gesteld, welke in de regels van het bestemmingsplan vastgelegd en in de toelichting van het bestemmingsplan nader worden onderbouwd.

Aanpassing

De opmerking van de VROM-Inspectie leidt tot aanpassing van de structuurvisie op dit punt.

E. Provincie Fryslân

Deze overlegreactie heeft zowel betrekking op de voorontwerp structuurvisie Sexbierum – Glastuinbouw als op het voorontwerpbestemmingsplan Sexbierum – Uitbreiding Glastuinbouw. Derhalve is de overlegreactie opgesplitst. De opmerkingen die betrekking hebben op de structuurvisie worden hieronder besproken, de overige opmerkingen worden in de Reactienota Overleg en Inspraak van het bestemmingsplan behandeld.

Opmerking

De Provincie Fryslân geeft aan zich te kunnen vinden in de keuze om, na vernietiging van het oorspronkelijke bestemmingsplan door de Raad van State, voor het gehele gebied een structuurvisie op te stellen en, vooralsnog, alleen voor de eerste fase van het nieuwe glastuinbouwgebied een bestemmingsplan in procedure te brengen. Verder wordt aangegeven dat de provinciale belangen ten aanzien van de ontwikkeling van glastuinbouw en ruimtelijke kwaliteit goed in het plan zijn verwerkt. Wanneer de structuurvisie als ontwerp ter inzage gelegd wordt, wordt toezending ervan noodzakelijk geacht.

Reactie

De opmerking worden ter kennisgeving aangenomen. De ontwerp structuurvisie wordt te zijner tijd toegezonden.

Aanpassing

De gemaakte opmerking geeft geen aanleiding tot aanpassing van de structuurvisie.

Opmerking

De provinciale belangen ten aanzien van de gevolgen voor het provinciale wegennet geven de provincie aanleiding tot het maken van opmerkingen. De provincie hanteert het beleidsuitgangspunt dat bij extra verkeersbelasting van het provinciale wegennet die aantoonbaar veroorzaakt wordt door bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen, een bijdrage gevraagd wordt in verkeersoplossingen, welke tot uitdrukking dient te komen in de exploitatieopzet van de structuurvisie. Ontsluiting via de Slachtedyk betekent een extra belasting op de aansluitingen op de N384/N31. Overleg met de afdeling Verkeer en Vervoer van de provincie op dit punt is noodzakelijk.

Reactie

Uit eerdere beantwoording van deze provinciale opmerking naar aanleiding van het toenmalige bestemmingsplan, is gebleken dat er geen effecten zijn te verwachten voor het provinciale wegennet. De te verwachten toename van het verkeer past binnen de norm ten aanzien van de verkeersbelasting voor gebiedsontsluitingswegen.

Het extra verkeer als gevolg van het nieuwe glastuinbouwgebied moet zoveel mogelijk afgewikkeld worden via de Slachte en de Getswerderdyk naar de A31. De wegen zullen daartoe beter geschikt worden gemaakt voor deze toename van verkeer. Daarbij is rekening gehouden met het provinciaal beleid voor de inrichting van gebiedsontsluitingswegen.

De route van en naar rijksweg N31, de bestaande Getswerderdyk, en deels de Frentsjerterdyk, wordt verbreed tot het minimumprofiel voor gebiedsontsluitingswegen (breedte van 6,80 m door middel van een redresseerstrook van grasbetonstenen). De Slachte zal vanwege de cultuurhistorische waarde volgens het minimale profiel voor gebiedsontsluitingswegen worden verbreed tot 6 meter asfalt met een weerszijden redresseerstroken. Met deze aanpassing is in de exploitatieopzet rekening gehouden.

Het overleg met de afdeling Verkeer en Vervoer van de provincie is inmiddels geweest. In de eerste fase (bestemmingsplangebied) vloeien hier geen andere verkeersmaatregelen uit voort dan die welke hiervoor zijn aangegeven. Over de verdere ontwikkeling van het structuurvisiegebied zal vervolgoverleg plaatsvinden.

Aanpassing

Het overleg met de provincie over de bijdrage in de verkeersoplossing leidt niet tot aanpassing van de structuurvisie.

Opmerking

In de voorontwerp structuurvisie wordt geen aandacht besteed aan weidevogelcompensatie. In het kader van het bestemmingsplan dat in 2008 in procedure is gebracht, zijn echter wel afspraken gemaakt over de wijze waarop weidevogelcompensatie voor het hele nieuwe glastuinbouwgebied plaatsvindt. In de structuurvisie kunnen deze afspraken weergegeven worden.

Reactie

In het oorspronkelijke bestemmingsplan was reeds geconstateerd dat door de planontwikkeling het gebied ongeschikt wordt voor weidevogels. De afspraken die destijds met de provincie zijn gemaakt over de noodzakelijke weidecompensatie houden in het kort in dat vanuit Waddenglas een vast bedrag van € 224.000 beschikbaar wordt gesteld voor weidevogelcompensatie. Dit bedrag is gebaseerd op een verstoring van dat deel van het gebied dat nu geschikt is voor weidevogels (85 ha). Daarnaast is afgesproken dat dit bedrag met de bijdrage van de provincie bij voorkeur ingezet wordt binnen de gebiedsontwikkeling Franekeradeel/Harlingen.

Aanpassing

De gemaakte afspraken worden weergegeven en toegelicht in de structuurvisie.

3. INSPRAAK

Er zijn enkele overlegreacties binnengekomen, welke in het vorige hoofdstuk behandeld zijn, en geen inspraakreacties ingediend.

===

BIJLAGE 1

Gemeente Franekeradeel	
05 AUG. 2010	
nr.:	
afd.: ...5200.....	
beh. ambt.	afn. term. .....
ontvangstbev. ja/nee afgehandeld d.m.v.:	
d.d.:	
paraaf:	

Gemeente Franekeradeel
t.n.v. F. Zuurveen
Postbus 58
8800 AB Franeker

Datum : 4 augustus 2010
Ons kenmerk : 116-10/AdV
Betreft : reactie voorontwerp bestemmingsplan en structuurvisie

Geachte heer Zuurveen,

Op 26 augustus a.s. is er bestuurlijk overleg gepland tussen vertegenwoordigers van de gemeente Franekeradeel, de provincie Fryslân, de Waddenvereniging en de Friese Milieu Federatie. Mede ter voorbereiding daarvan hebben wij het voorontwerp bestemmingsplan, de structuurvisie uitbreiding glastuinbouw (d.d. 17-06-2010) en het bijbehorende economisch onderzoek (d.d. 12 mei 2010) bestudeerd.

Wij hebben daar op twee manieren naar gekeken.

In de eerste plaats vanuit de geest vanuit het bestuurlijk overleg dat bovengenoemde partijen op 23 maart jl. gevoerd hebben. Tijdens dat overleg hebben de overheidspartijen nadrukkelijk gesteld dat duurzaamheid en milieu bij het project Waddenglas hoog in het vaandel staan.

De milieuorganisaties hebben daarop gesteld dat, indien die aspecten naar hun gevoel voldoende in de plannen gewaarborgd zijn, ze geen bezwaar tegen de plannen zullen maken.

Bij het bestuderen van de stukken is dus in eerste instantie gekeken naar de manier waarop die waarborgen bieden voor duurzaamheid en de kwaliteit van het milieu.

In de tweede plaats hebben we de stukken meer en detail inhoudelijk beoordeeld.

Tot onze spijt moeten we melden dat het antwoord op de vraag of er voldoende waarborgen zijn voor duurzaamheid en kwaliteit wat ons betreft ontkennend is. Op dit punt zullen we in het bestuurlijk overleg terugkomen.

De inhoudelijke beoordeling leidt tot de volgende opmerkingen

Locatie uitbreiding 1° deel

In beide voorontwerpen ontbeert het aan een ruimtelijke onderbouwing waarom het westelijk deel van het plangebied als eerste wordt ontwikkeld. Mocht de tweede fase geen doorgang vinden dan ontstaat er een uitstulping van glastuinbouw. Wij stellen voor om de uitbreiding 1° fase geheel te laten aansluiten bij het al bestaande glastuinbouwgebied.

Vraag en aanbod glastuinbouw

Wij hebben het nieuwe economisch onderzoek van het bureau Ecorys bekeken. Het verheugt ons dat het bureau concludeert dat de indertijd vermeende uittocht van tuinders uit Zuid-Holland niet heeft plaatsgevonden en ook niet zal gaan plaatsvinden. Ook Ecorys constateert dat groei van glastuinbouw uit Noordwest Fryslân zelf moet komen.

Verder hebben wij de volgende op- en aanmerkingen en vragen over het onderzoek:

- De Raad van State heeft geconcludeerd dat de vraag naar glastuinbouw voor de tweede fase niet was onderbouwd. In de tussentijd heeft de economische crisis zich doorgezet – inclusief de verscherpte kredietereisen vanuit de banken - terwijl er geen veranderingen hebben plaatsgevonden die de groei van de glastuinbouw bevorderen (bv. toegenomen vraag naar producten, gunstige subsidieregelingen, etc.). In het rapport wordt dan ook niet onderbouwd waar die vraag nu wel vandaan komt en wat de onderliggende redenen voor deze verwachte groei zijn.
- In het Ecorys rapport wordt aangenomen dat de economische crises over drie jaar achter de rug is en dat de vraag naar nieuwe glastuinbouwlocaties daarna toe zal nemen. Waarop baseert Ecorys deze periode van drie jaar? En wat zijn de achterliggende redenen dat de groei na drie jaar weer zal aantrekken?
- In het rapport worden alleen de positieve economische kanten van de glastuinbouwlocatie in Noordwest Fryslân genoemd. De negatieve kanten – als het ontbreken van collectieve voorzieningen, weinig toeleverende bedrijven en de grotere afstand tot de afzetmarkt/Schiphol - worden buiten beschouwing gelaten.
- In het verleden hebben volgens het Ecorys rapport tuinders in NW-Fryslân gebruik gemaakt van een gunstige regeling om een grotere kavel te kopen. Uit het rapport wordt niet duidelijk of deze regeling nog bestaat. Indien deze regeling niet meer bestaat dan is het kopen van een kavel mogelijk minder interessant geworden. Uitgiftecijfers in het verleden geven dan ook een vertekend beeld van de toekomstige uitgiftecijfers zonder een dergelijke regeling.
- Er wordt in het rapport genoemd dat de laatste jaren het areaal aan glasgroenten is toegenomen. Niet wordt vermeld dat het aantal bedrijven ook aanzienlijk (zie gegevens CBS) is afgenomen. Kortom er zijn minder bedrijven maar de bedrijven die zijn overgebleven zijn groter geworden. Niet duidelijk wordt uit het rapport of de groei van die bedrijven nu bereikt is. Ecorys neemt aan dat de bestaande bedrijven tot in het oneindige kunnen blijven groeien (lineaire regressie). In de praktijk is uiteraard sprake van een voor een tuinder economisch/sociaal gezien optimale bedrijfsgrootte. Is deze inmiddels bereikt?
- Door vertrekkende bedrijven uit Zuid-Holland wordt de ruimtevrage voor heel Nederland vanuit Zuid-Holland door Ecorys becijferd op 55 tot 595 hectare. Tevens heeft Ecorys een overzicht opgenomen van de in ontwikkeling zijnde glastuinbouwlocaties (incl. Sexbierum). Al deze locaties bij elkaar opgeteld, levert een toekomstig aanbod op van 1120 hectare (excl. Sexbierum). Daarvan is 940 hectare harde plancapaciteit (excl. Sexbierum). Ook het door Ecorys geprognosticeerde areaal aan glastuinbouw voor de komende 10 jaar ligt tussen 75 en 960 hectare. Ook deze hoeveelheid ligt nog ver onder of is nagenoeg gelijk aan het harde planaanbod exclusief Sexbierum. Kortom in het meest gunstigste scenario van Ecorys is er de komende 10 jaar landelijk nog genoeg hard aanbod aan glastuinbouwlocaties zonder de locatie Sexbierum.
- Bij de berekening van de economische effecten wordt niet ingegaan op de steeds verdergaande mechanisatie in de glastuinbouw om de kosten te reduceren. Hierdoor neemt het aantal banen per hectare ook af. Tevens wordt bij de bestrijding van de werkloosheid niet de toenemende vergrijzing meegenomen. Bij vergrijzing neemt ook

het aandeel van het werkzame deel van de bevolking af. In NW-Fryslân vindt nu al vergrijzing plaats. Deze trend van vergrijzing zal de komende jaren zich voortzetten.

Financiële onderbouwing

In de structuurvisie wordt er bij de economische uitvoerbaarheid vanuit gegaan dat het gehele terrein eind 2015 uitgegeven is. In het Ecorys onderzoek wordt dit scenario het meest gunstige scenario gevonden waarbij Ecorys aangeeft dat dit meest gunstige scenario onwaarschijnlijk is. Kortom het plan is financiële niet deugdelijk onderbouwd.

Lichtonderzoek

Het lichtonderzoek in het kader van het voorontwerp is momenteel gaande. Wij dringen erop aan om de door ons eerder gemaakte opmerkingen over het lichtonderzoek mee te nemen in dit onderzoek. Deze opmerkingen zijn als bijlage opgenomen.

In het memo (d.d. 23 juni 2010) over de aanpak van het lichtonderzoek wordt aangegeven dat er wordt uitgegaan van een grens van 0,1 lux. Wij willen u erop wijzen dat deze grens een arbitrair gekozen waarde is. Met andere woorden het is geen 'veilige' waarde op basis waarvan er op voorhand geen effecten op het leefmilieu van de Waddenzee optreden.

Verder wordt in het Ecorys onderzoek aangegeven dat tuinders in verband met de verscherpte kredieteisens zich primair zullen richten tot het vergroten van de productiewaarde per hectare. Een van de wijzen waarop de productiewaarde te verhogen is, is door het gebruik van meer licht (meer lux/m²). Hierdoor neemt de uitstoot van licht ook toe. Wij gaan ervan uit dat in het onderzoek dit aspect ook meegenomen wordt.

Duurzame energie

In het onderzoek van Ecorys wordt gemeld dat de verplaatsing van bedrijven vooral gedreven wordt door kostenbeheersing. Nu is er voor het glastuinbouwgebied Sexbierum de (bestuurlijke en politieke) wens om het nieuwe kassengebied het meest duurzame kassengebied van Nederland te laten zijn. Veel van de meest duurzame energie opties hebben een onrendabele top of een lange terugverdientijd. Hoe worden tuinders overgehaald om toch voor de meest duurzame energieopties te kiezen? Wij dringen erop aan om uw visie daarop in de structuurvisie zodanig te verwoorden. En daarbij een koppeling te maken met de laatste en toekomstige stand van de techniek.

Voor wat betreft het bestemmingsplan pleiten wij ervoor om in ieder geval ruimte te reserveren voor meerdere duurzame energieopties. Bijvoorbeeld een leidingtracé naar de haven van Harlingen voor het benutten van restwarmte en een collectieve voorziening voor warmte-koude opslag.

Kashoogte

De kashoogte blijft in het nieuwe bestemmingsplan op 10 meter staan (met een ontheffing voor 11 meter). In een zo open en kwetsbaar landschap vinden wij een dergelijke hoogte niet passen. Ook vanuit economische overwegingen is volgens onderzoek van de Wageningen Universiteit een dergelijke hoogte niet nodig¹. In dit onderzoek wordt aangegeven dat kassen hoger dan 8 meter geen economische meerwaarde hebben en gezien kunnen worden als extreem hoge kassen.

---

¹ Bontsema, J. e.a. Mei 2007. Relatie tussen toenemende kashoogte en het energieverbruik in de glastuinbouw. Wageningen UR glastuinbouw. Rapportnummer 144.

Op basis van de nu voorliggende voorontwerpen zien wij op het gebied van natuur, landschap en milieu geen verbetering ten opzichte van het vorige bestemmingsplan. Wij hopen dat in het ontwerp bestemmingsplan wel het geval zal zijn. Voorts zien wij uit naar een constructief bestuurlijk overleg.

Met vriendelijke groet,
Mede namens de Waddenvereniging,
FRIESE MILIEU FEDERATIE

b.a.

P. van der Vegt
Waarnemend directeur

Bijlage: - opmerkingen over lichthinderonderzoek

c.c. Provincie Fryslan t.n.v. J.J. Dicke

BIJLAGE

Opmerkingen over lichthinderonderzoek

Wij dringen erop aan om in ieder geval de volgende aspecten in het onderzoek mee te nemen:

1. In de berekeningen voor de lichtemissies uitgaan van het maximaal mogelijk oppervlak aan verlichte kassen;
2. De 'worst-case' situatie te berekenen. En, als uit de worst-case blijkt dat de lichtnormen overschreden worden, wat er gedaan gaat worden om de effecten tegen te gaan;
3. In de berekeningen van het lichtniveau rekening te houden met de lichttoename als gevolg van kieren en de lichtbelasting wanneer sprake is van bijzondere weersomstandigheden (waarbij volgens het convenant glastuinbouw minder afgeschermd hoeft te worden);
4. Duidelijk aan te geven welke lichtsterkte in de kassen er bij de berekeningen gehanteerd is. Voor de berekende waarden maakt het uit of er 95 procent reductie plaatsvindt van een lichtsterkte in de kassen van 5.000, 10.000 of van 18.000 lux. De tendens is dat de lichtsterkte die in de glastuinbouw benut wordt, toeneemt (zie ook www.platformlichthinder.nl). Deze tendens zou dan ook in de berekeningen moeten worden meegenomen;
5. Voor de afstand van het kassengebied de rand van het kassengebied te hanteren tot aan de rand van de Waddenzee. Dit is een afstand van circa 2,5 kilometer;
6. In de berekeningen niet alleen uitgaan van de verlichtingssterkte (uitgedrukt in lux) maar ook van de luminantie, het ophelderen van de hemel (uitgedrukt in candela, afgekort cd). Volgens het platform lichthinder heeft de toename van de luminantie ernstige gevolgen voor de beleving van mensen van o.a. het landschap en heeft luminantie effecten op de fauna in het Waddengebied. Glastuinbouw kan volgens het platform tot enorme opheldering van de hemel leiden door de grote oppervlakte van de verlichte hemel;
7. In de berekeningen de bijdragen van cumulatie op een kwantitatieve wijze in beeld te brengen. Daarbij in ieder geval meenemen de lichtbelasting van het bestaande glastuinbouwgebied (waar minder strenge afschermingspercentages gelden), de haven van Harlingen en de dorpen en wegen in het gebied, de bijdragen van verlichte stallen voor melkveehouderijen;
8. In de startnotitie naar het lichtonderzoek wordt aangegeven dat er een 'strenge' drempelaar van 0,1 lux wordt gehanteerd. Wij willen u er op wijzen dat al bij een lichtsterkte van 0,2 a 0,3 lux de hemel zodanig verlicht is dat alleen nog de meest heldere sterren gezien kunnen worden. Wij pleiten er dan ook voor een strengere norm die uitgaat van een bescherming van fauna van de Waddenzee en de bescherming van de duisternis voor dit gebied.

Gemeente Franekeradeel
Postbus 58
8800 AB FRANEKER

uw brief	ons nummer	datum	verzonden
	U10.000014	26 juli 2010	28 JULI 2010
onderwerp	in behandeling bij	toestel	bijlagen
Glastuinbouw Sexbierum	H. Runia	279	-

Geacht college ,

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van het voorontwerp bestemmingsplan Sexbierum – Uitbreiding Glastuinbouw, het voorontwerp Structuurvisie Sexbierum Glastuinbouw en de startnotitie Plan- en project m.e.r. Uitbreiding Glastuinbouwgebied Sexbierum. De plannen geven ons geen aanleiding inhoudelijk te reageren. Wij wensen u verder succes toe met de uitvoering van de plannen.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Harlingen,
de secretaris, de burgemeester,

b.c. J.I.C. van Deutekom P.H.M. Scheffer.
Loco

GEMEENTE Franekeradeel	
28 JULI 2010	
nr:	
afd.: 6210	
beh. ambt.	afdr. ....
ontvang. bet. ja/v.	
afgehandeld a.n.v.	
d.d.:	
perz. af:	

> Retouradres Postbus 30020 9700 RM Groningen

Het college van burgemeester en wethouders
van de gemeente Franekeradeel
Postbus 58
8800 AB Franeker

VROM-Inspectie
Directie Uitvoering
Regio afdeling Noord

Cascadeplein 10
Postbus 30020
9700 RM Groningen
www.vrom.nl

Contactpersoon
Hans Nieken

T 050 - 599 26 86
M 06 - 25 02 78 69
F 050 - 599 26 99
vin-ruimtelijkeplannen
@minvrom.nl

Datum **28 JULI 2010**
Betreft Advies artikel 3.1.1 Bro: Voorontwerpbestemmingsplan Sexbierum -
Uitbreiding Glastuinbouw en voorontwerpstructuurvisie Sexbierum
Glastuinbouw

Kenmerk
2010.0045570-HNI-N

Bijlage(n)
uitnodiging webenquête

Geacht college,

Op 22 juni 2010 heb ik uw verzoek ontvangen om advies op grond van artikel 3.1.1 van het Besluit ruimtelijke ordening over het voorontwerpbestemmingsplan "Sexbierum – Uitbreiding Glastuinbouw" en de voorontwerpstructuurvisie "Sexbierum Glastuinbouw".

In de brief van 26 mei 2009 aan alle colleges van burgemeester en wethouders heeft de minister van VROM aangegeven over welke nationale belangen uit de Realisatieparagraaf Nationaal Ruimtelijk Beleid (RNRB, TK 2007-2008, 31500 nr. 1) gemeenten altijd overleg moeten voeren met het Rijk. In de brief heeft de minister verder aangegeven het op prijs te stellen als gemeenten ook bij de voorbereiding van structuurvisies waarin nationale belangen aan de orde zijn overleg met het Rijk voeren, hoewel dit in het geval van structuurvisies geen wettelijke verplichting is. Gemeenten verzoeken zelf de afzonderlijke rijksdiensten om advies. De VROM-Inspectie coördineert de rijksreactie over voorontwerpbestemmingsplannen, -projectbesluiten en -structuurvisies.

De bovengenoemde plannen geven aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen, gelet op de nationale belangen zoals die zijn verwoord in de RNRB. Het nummer achter het nationaal belang verwijst naar het nummer in de RNRB.

Gemeente Franekeradeel	
28 JULI 2010	
nr.:	.....
afd.:	520
beh. ambt.	.....
ontvangst- en/of afgehandeld d.m.v.:	
.....	
d.d.:	.....
paraaf:	.....
Pagina 1 van 2	

Nationaal belang 10c/41: Waddenzee

VROM-Inspectie
Directie Uitvoering
Regio afdeling Noord

Lichtemissie

Eén van de te beschermen waarden in het Waddengebied is de duisternis. U geeft aan dat u de ambitie heeft om uit te gaan van de afspraken uit het convenant dat de Stichting Natuur en Milieu en de glastuinbouwsector in 2006 hebben afgesloten. In het convenant zijn echter twee normen vastgelegd; normen waaraan glastuinbouwbedrijven zullen voldoen vanaf 1 januari 2008 en vanaf 1 januari 2014. Uit de voorontwerpstructuurvisie en het voorontwerpbestemmingsplan wordt niet duidelijk welke van de twee normen u gaat hanteren. Ik verzoek u om uit te gaan van de strengere normen die gelden vanaf 1 januari 2014 en deze in de regels van het bestemmingsplan vast te leggen.

Kenmerk
2010.0045570-HNI-N

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd is vermeld of de heer L. Klamer van de Directie Regionale Zaken Noord (Ministerie van LNV), telefoon: 050-5992300.

Ik vertrouw erop dat u de opmerkingen op een adequate wijze zult verwerken in beide plannen.

Deelname webenquête

VROM doet onderzoek naar het gebruik van de Handreiking Ruimtelijke Ordening en Milieu. U kunt via een webenquête uw mening geven over deze handreiking. VROM hoort graag uw mening en nodigt u uit om de webenquête in te vullen.

In de bijlage treft u een toelichting aan met meer informatie over de webenquête. Indien u al heeft deelgenomen, wil ik u bedanken voor uw medewerking.

Een afschrift van deze brief heb ik gezonden aan het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân.

Hoogachtend,
de directeur-inspecteur regio Noord,

mr. ir. N.K. Tilstra

Datum
15 juni 2010

Webenquête

Handreiking RO en Milieu

VROM doet onderzoek naar het gebruik van de Handreiking Ruimtelijke Ordening en Milieu. U kunt via deze webenquête uw mening geven over deze handreiking. VROM hoort graag uw mening en nodigt u uit om de webenquête in te vullen.

Handreiking RO en Milieu

VROM biedt iedereen die actief betrokken is bij het invullen van de openbare ruimte de digitale Handreiking RO en Milieu aan. Deze handreiking presenteert onderwerpen uit de ruimtelijke orderingspraktijk waar de relatie ruimtelijke ordening en milieu (in brede zin) aan de orde is. Toegelicht wordt waarom en hoe de verschillende milieuonderwerpen doorwerken in ruimtelijke plannen, bestemmingsplannen. Dit alles op hoofdlijnen.

Waar kan ik de Handreiking RO en Milieu vinden?

De Handreiking RO en Milieu is te vinden op:
www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/ruimtelijke-ordening/handreiking.

Invullen webenquête

VROM wil graag weten of u bekend bent met de handreiking en in hoeverre de Handreiking aansluit bij uw wensen als gemeente of adviesbureau. Daarom wil ik u vragen om een webenquête in te vullen.

U kunt de webenquête invullen tot en met 15 september 2010.

Waar kunt u de webenquête vinden?

De webenquête staat op www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/ruimtelijke-ordening (bij de Handreiking) en bevat zes vragen.

Het kost ongeveer 5 minuten van uw tijd om deze vragen in te vullen.

Resultaten onderzoek

De resultaten gebruikt VROM om de handreiking te verbeteren.

Aan het eind van dit jaar worden de resultaten van dit onderzoek op de website van Infomil geplaatst.

College van burgemeester en wethouders
van de gemeente Franekeradeel
Postbus 58
8800 AB FRANEKER

Gemeente Franekeradeel	
19 AUG 2010	
nr.:	
afd.: 5210	
beh. ambt.	aih. term.
.....	.....
ontvangsthev. ja/nee afgehandeld d.m.v.:	
.....	
d.d.:	
paraaf:	

postbus 20120
8900 hm leeuwarden
snekertrekweg 1
telefoon: (058) 292 59 25
telefax: (058) 292 51 25
www.fryslan.nl
e-mail: provincie@fryslan.nl

Leeuwarden, 17 augustus 2010
Verzonden, **18 AUG. 2010**

Ons kenmerk : 00907474
Afdeling : Ruimte
Behandeld door : J.J. Dicke / (058) 292 59 05 of j.j.dicke@fryslan.nl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :

Onderwerp : Voorontwerp structuurvisie "Sexbierum Glastuinbouw",
voorontwerp bestemmingsplan "Sexbierum-Uitbreiding glastuinbouw",
startnotitie "Plan- en project MER Uitbreiding glastuinbouwgebied Sex-
bierum"

Geacht college,

Op 25 juni 2010 hebben wij de bovengenoemde plannen ter advisering ontvangen.

Voor de ontwikkeling van een glastuinbouwgebied ten zuiden van Sexbierum heeft u in 2008 een bestemmingsplan in procedure gebracht. Wij hebben dit bestemmingsplan in 2009 goedgekeurd. Begin 2010 heeft de Raad van State het plan echter vernietigd. Als gevolg hiervan heeft u de keuze gemaakt om voor het hele glastuinbouwgebied in uw gemeente een structuurvisie op te stellen en, vooralsnog, alleen voor de eerste fase van het nieuwe glastuinbouwgebied een bestemmingsplan in procedure te brengen. Wij kunnen ons vinden in deze keuze.

Ten aanzien van de voorontwerp structuurvisie "Sexbierum Glastuinbouw" willen wij het volgende opmerken.

De provinciale belangen ten aanzien van de ontwikkeling van glastuinbouw en ruimtelijke kwaliteit zijn in het plan goed verwerkt. De provinciale belangen ten aanzien van weidevoelgelcompensatie en de gevolgen voor het provinciale wegennet geven ons aanleiding om de volgende opmerkingen te maken.

Gevolgen provinciaal wegennet (categorie 2)

De provincie hanteert het beleidsuitgangspunt dat bij extra verkeersbelasting van het provinciale wegennet die aantoonbaar te wijten is aan bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen, er een bijdrage wordt gevraagd in verkeersoplossingen. Bij de keuze voor een ontsluiting via de Slachtedyk betekent dit een extra belasting op de aansluitingen op de N384/N31. De bijdrage in de verkeersoplossing dient tot uitdrukking te komen in de exploitatieopzet van de structuurvisie. Overleg met de afdeling Verkeer en Vervoer van de provincie op dit punt is noodzakelijk.

Weidevogelcompensatie (categorie 3)

In de voorontwerp structuurvisie wordt geen aandacht besteed aan weidevogelcompensatie. In het kader van het bestemmingsplan dat in 2008 in procedure is gebracht, zijn echter wel afspraken gemaakt over wijze waarop de weidevogelcompensatie voor het hele nieuwe glastuinbouwgebied plaatsvindt. In de structuurvisie kunnen deze afspraken weergegeven worden.

De voorontwerp structuurvisie geeft overigens geen aanleiding tot het maken van opmerkingen. Wanneer het plan als ontwerp ter inzage worden gelegd, achten wij toezending ervan noodzakelijk.

Ten aanzien van het voorontwerp bestemmingsplan "Sexbierum-Uitbreiding glastuinbouw", willen wij het volgende opmerken.

Het provinciale belang ten aanzien van de ontwikkeling van glastuinbouw is in het plan goed verwerkt.

Landschappelijke afronding eerste fase (categorie 2)

De oostelijke grens van het bestemmingsplan is tot aan de uitvoering van de tweede fase de grens van het glastuinbouwgebied. Voor deze oostelijke grens van de eerste fase is in het plan echter geen rekening gehouden met een (tijdelijke) landschappelijke inpassing.

Weidevogelcompensatie (categorie 3)

In het voorontwerp bestemmingsplan wordt geen aandacht besteed aan weidevogelcompensatie. In het bestemmingsplan kan worden aangegeven hoe de afspraken die voor het hele glastuinbouwgebied gemaakt zijn over weidevogelcompensatie, uitgewerkt worden voor de eerste fase.

MER

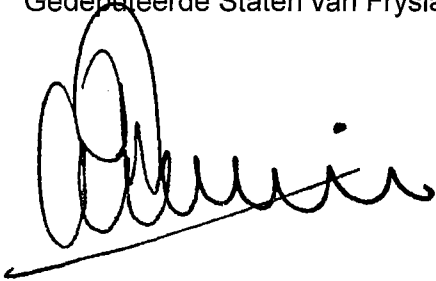
In het voorontwerp wordt aangegeven dat er nog een MER opgesteld moet worden en dat de conclusies daaruit in de ontwerpfase aan het plan worden toegevoegd. Wij hebben het plan daarom nog niet op deze punten kunnen beoordelen.

Wanneer het plan als ontwerp ter inzage worden gelegd, achten wij toezending ervan noodzakelijk.

Ten aanzien van de Startnotitie "Plan- en project MER Uitbreiding glastuinbouwgebied Sexbierum" hebben wij geen opmerkingen.

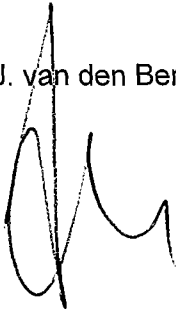
Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

J.A. Jorritsma, voorzitter

drs. A.J. van den Berg, secretaris

BIJLAGE 2

Gemeente Franekeradeel
T.a.v. de heer Auke Zijlstra
Postbus 58
8800 AB Franeker

ECORYS Nederland BV

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
W www.ecorys.nl

K.v.K. nr. 24316726
Fortis Bank rek. nr. 24.01.51.151
BTW-nr. NL8080.28.741.B08

Onderwerp
Beantwoording vragen Friese Milieu Federatie

Rotterdam

Geachte heer Zijlstra, beste Auke,

Referentie
li21866

Donderdag 5 augustus jl. ontvingen wij de reactie van de Friese Milieu Federatie op het voorontwerp bestemmingsplan, de structuurvisie "Uitbreiding glastuinbouw" (d.d. 17 juni 2010) en het bijbehorende economisch onderzoek (d.d. 18 mei 2010). Graag ontvangen jullie van ons een reactie/uitleg op de vragen/opmerkingen die door de Federatie onder het kopje "Vraag en aanbod glastuinbouw" zijn gemaakt. Bij deze geven wij gehoor aan dit verzoek.

ECORYS Regio, Strategie &
Ondernemerschap
T 010 453 86 37
F 010 453 86 50

Hieronder wordt elk punt apart behandeld. Hierbij wordt in de eerste plaats de vraag c.q. opmerking van de Friese Milieu Federatie gegeven en vervolgens onze reactie hierop.

Gilbert Bal
T 010 453 86 59
E gilbert.bal@ecorys.com

- Opmerking Milieu Federatie:** *"De Raad van State heeft geconcludeerd dat de vraag naar glastuinbouw voor de tweede fase niet was onderbouwd. In de tussentijd heeft de economische crisis zich doorgezet – inclusief de verscherpte kredieteisens vanuit de banken - terwijl er geen veranderingen hebben plaatsgevonden die de groei van de glastuinbouw bevorderen (bv. toegenomen vraag naar producten, gunstige subsidieregelingen, etc.). In het rapport wordt dan ook niet onderbouwd waar die vraag nu wel vandaan komt en wat de onderliggende redenen voor deze verwachte groei zijn."*

ECORYS Nederland is
a member of ECORYS

Reactie ECORYS: De raming van de toekomstige behoefte aan glasareaal in Noordwest-Fryslân gaat uit van historische trends en houdt bewust rekening met de economische context. De gevolgen van de economische crisis zijn in beeld gebracht op basis van interviews en studies waarin de gevolgen van de economische crisis op de ontwikkeling van de agrarische sector zijn beschreven (o.a. LEI en NovioConsult). Wij zijn ons bewust van de onzekerheden in de raming en hebben daarom een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd waarbij ten aanzien van een aantal variabelen andere uitgangspunten zijn gehanteerd. Uit de behoefte raming en bijbehorende gevoeligheidsanalyse komt derhalve een bandbreedte van 105 tot 245 ha tot 2020 naar voren. Vervolgens zijn wij ten behoeve van de analyse van de gewenste fasering uitgegaan

van een ‘middenscenario’, waarin de behoefte uitkomt op 185 ha (netto) tot 2020. Op basis van de veranderde economische context verwachten we dat deze behoefte ‘vertraagd’ zal ontstaan. Deze conclusie sluit aan op de “Landbouwverkenning provincie Fryslân tot 2020” van het Landbouw Economisch Instituut (LEI), waarin wordt aangegeven dat *“De glastuinbouw in Fryslân het in zich heeft om uit te groeien naar een concentratiegebied in Noord-Nederland. De condities zijn aanwezig en de regio heeft de potenties en de (jonge) ondernemers om dit waar te maken. De vraag is alleen hoe lang de financiële crisis in de wereld en de marktmacht van handel en retail aanhoudt en daarmee de snelheid van de glastuinbouwontwikkeling in Fryslân bepaalt.”*

2. **Opmerking Milieu Federatie:** *In het Ecorys rapport wordt aangenomen dat de economische crises over drie jaar achter de rug is en dat de vraag naar nieuwe glastuinbouwlocaties daarna toe zal nemen. Waarop baseert Ecorys deze periode van drie jaar? En wat zijn de achterliggende redenen dat de groei na drie jaar weer zal aantrekken?*

Reactie ECORYS: De periode van twee tot drie jaar volgt uit interviews (zie bijlage van het rapport) en studies waarin de gevolgen van de economische crisis worden beschreven. Zo wordt in de vorig jaar door het **LEI** uitgegeven studie “De agrarische sector in Nederland naar 2020” aangegeven dat *“De economische recessie een vertragend effect kan hebben op enkele van de beschouwde ontwikkelingen, zoals het proces van schaalvergroting. Overigens wordt de vraag naar agrarische producten duidelijk minder negatief beïnvloed door de economische conjunctuur dan die naar andere producten en diensten. Luxere producten, waaronder ook sierteeltproducten, zijn wel conjunctuurgevoelig en hierdoor kwetsbaar. Een belangrijke voorwaarde voor een herstel van de economische groei na 2010 is dat internationaal en binnen de EU afgezien wordt van protectionistische handelsmaatregelen.”* In de recent door **NovioConsult** afgeronde studie “Greenports gewogen” wordt het volgende geschreven: *“Tot slot de constatering dat de recessie ertoe leidt dat er tijdelijk sprake is van een vertraging in de groei en ontwikkeling van het cluster, met als gevolg een tijdelijk verminderde mogelijkheid tot het investeren in uitbreiding en een lagere investeringspotentie voor nieuwbouw. Op termijn wordt echter een herstel van de groei en dynamiek voor alle greenports verwacht en zal ook de druk op groei van het productieareaal weer aan de orde zijn. Het tijdig beschikbaar krijgen van productielocaties is een langjarig proces. Het is dan ook zaak de huidige recessie niet te vertalen naar een structureel lagere ruimteclaim vanuit de greenports voor de daar te vestigen en handhaven productiemogelijkheden.”* Dat de groei in Noordwest-Fryslân na de recessie naar verwachting weer relatief snel zal aantrekken, hangt samen met de sterke vertegenwoordiging van de groenteteelt (minder kwetsbaar dan sierteelt) en het gunstige productiemilieu. Het gaat hierbij om klimatologische, economische en sociale voordelen, de bereikbaarheid en de initiatieven op het gebied van duurzaamheid en energie (zie paragraaf 2.3.3 van het rapport).

3. **Opmerking Milieu Federatie:** *In het rapport worden alleen de positieve economische kanten van de glastuinbouwlocatie in Noordwest Fryslân genoemd. De negatieve kanten - als het ontbreken van collectieve voorzieningen, weinig toeleverende bedrijven en de grotere afstand tot de afzetmarkt/Schiphol - worden buiten beschouwing gelaten.*

Reactie ECORYS: Bovengenoemde kenmerken van het productiemilieu zijn inderdaad niet expliciet in het rapport benoemd, maar zijn impliciet wel meegenomen in de behoefte-raming. De behoefte-raming gaat immers voor een belangrijk deel uit van historische trends. Het gebrek aan collectieve voorzieningen en toeleverende bedrijven speelde in het begin van de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied nabij Berlikum sterker dan nu het geval is. Desondanks zat de glastuinbouw in Noordwest-Fryslân en in het bijzonder de locatie bij Berlikum in de periode 2000-2009 enorm in de lift. In Berlikum is tot nu toe 73 ha netto glasareaal ontwikkeld, waarmee de in het streekplan aangewezen ruimte bestemd voor glastuinbouw volledig is uitgegeven. Hierdoor is er inmiddels vrijwel geen aanbod meer direct beschikbaar. De zeer snelle uitgifte van het areaal duidt op een grote interesse vanuit de markt.

4. **Opmerking Milieu Federatie:** *In het verleden hebben volgens het Ecorys rapport tuinders in NW-Fryslân gebruik gemaakt van een gunstige regeling om een grotere kavel te kopen. Uit het rapport wordt niet duidelijk of deze regeling nog bestaat. Indien deze regeling niet meer bestaat dan is het kopen van een kavel mogelijk minder interessant geworden. Uitgiftecijfers in het verleden geven dan ook een vertekend beeld van de toekomstige uitgiftecijfers zonder een dergelijke regeling.*

Reactie ECORYS: Veel tuinders hebben bij de aankoop van gronden in Noordwest-Fryslân gebruik gemaakt van een financieel aantrekkelijke regeling, waarbij zij een groter kavel konden kopen dan dat zij op dat moment wilden bebouwen. De toename van het glasareaal in de laatste vijf jaar bestaat vooral uit bedrijven die het resterende deel van hun kavel hebben bebouwd. Deze ontwikkeling heeft zich met name rondom Berlikum voorgedaan en heeft inderdaad mede geleid tot de snelle uitgifte van het gebied. Hoewel deze regeling formeel niet meer bestaat, omdat het gebied rondom Berlikum volledig is uitgegeven, heeft de gemeente Franekeradeel concrete plannen om deze regeling ook voor het glastuinbouwgebied Sexbierum in te zetten. Dit houdt in dat in de toekomst per tuinder zal worden nagegaan of het aantrekkelijk voor hem/haar is om al een optie op een kavel te nemen.

5. **Opmerking Milieu Federatie:** *Er wordt in het rapport genoemd dat de laatste jaren het areaal aan glasgroenten is toegenomen. Niet wordt vermeld dat het aantal bedrijven ook aanzienlijk (zie gegevens CBS) is afgenomen. Kortom er zijn minder bedrijven maar de bedrijven die zijn overgebleven zijn groter geworden. Niet duidelijk wordt uit het rapport of de groei van die bedrijven nu bereikt is. Ecorys neemt aan dat de bestaande bedrijven tot in het oneindige kunnen blijven groeien (lineaire regressie). In de praktijk is uiteraard sprake van een voor een tuinder economisch/sociaal gezien optimale bedrijfsgrootte. Is deze inmiddels bereikt?*

Reactie ECORYS: Op basis van historische trends verwachten wij dat het areaal glasgroenten in de periode tot 2020 in Nederland zal toenemen, onder meer door schaalvergroting. Dit is ook benoemd in hoofdstuk 2 van het rapport, waarin de resultaten van de behoefte-raming worden uiteengezet. Voorts wordt hierin aangegeven dat wij verwachten dat de ruimtebehoefte als gevolg van de veranderde economische context de eerste twee tot drie jaar gering zal zijn. Op het moment dat het (te) ruime aanbod (grotendeels) uit de markt is verdwenen en daarmee de productiewaarde per ha weer wat wordt

verhoogd, zal er echter waarschijnlijk weer op nieuwe locaties worden uitgebreid. In vele teelten is schaalvergroting noodzakelijk om internationaal concurrerend te blijven. Dit geldt in het bijzonder voor de glasgroenteteelt, waar bedrijven zich naar verwachting ontwikkelen tot een omvang van circa 20 ha, met zelfs uitschieters naar 60 of 80 ha. Aangezien de gemiddelde bedrijfsomvang nu 2,6 ha bedraagt (Bron: CBS, 2009), ligt een verdere schaalvergroting voor de hand.

6. **Opmerking Milieu Federatie:** *Door vertrekkende bedrijven uit Zuid-Holland wordt de ruimte vraag voor heel Nederland vanuit Zuid-Holland door Ecorys becijferd op 55 tot 595 hectare. Tevens heeft Ecorys een overzicht opgenomen van de in ontwikkeling zijnde glastuinbouwlocaties (incl. Sexbierum). Al deze locaties bij elkaar opgeteld, levert een toekomstig aanbod op van 1120 hectare (excl. Sexbierum). Daarvan is 940 hectare harde plancapaciteit (excl. Sexbierum). Ook het door Ecorys geprognosticeerde areaal aan glastuinbouw voor de komende 10 jaar ligt tussen 75 en 960 hectare. Ook deze hoeveelheid ligt nog ver onder of is nagenoeg gelijk aan het harde planaanbod exclusief Sexbierum. Kortom in het meest gunstigste scenario van Ecorys is er de komende 10 jaar landelijk nog genoeg hard aanbod aan glastuinbouwlocaties zonder de locatie Sexbierum.*

Reactie ECORYS: Het overzicht waaraan de Friese Milieu Federatie refereert, dateert van augustus 2008. De vraag is in hoeverre de door de Federatie genoemde 'harde plancapaciteit' daadwerkelijk is of nog wordt gerealiseerd. In het recente verleden zijn diverse locaties voor nieuwbouw en uitleg aangewezen die niet noemenswaardig hebben geleid tot concrete realisatie van nieuwe bedrijven (bijvoorbeeld Emmen). Veel van de uiteindelijke realisatie van de plannen hangt dan ook af van de kwaliteit van de locaties die wordt geboden. De wijze waarop de geprognosticeerde behoefte ruimtelijk zal neerslaan, hangt daarnaast voor een belangrijk deel af van het moment waarop de kavels beschikbaar komen. Voor de regio Noordwest-Fryslân verwachten wij dat, op het moment dat de markt weer aantrekt, er in versneld tempo ruimtebehoefte zal ontstaan. Dit hangt voor een belangrijk deel samen met de kwaliteit van het productiemilieu zoals aangegeven in paragraaf 2.2.3 van het rapport en wordt bevestigd vanuit de ontwikkeling die reeds in Berlikum heeft plaatsgevonden. Voorwaarde is wel dat de gronden terstond uitgeefbaar zijn op het moment dat de markt dit verlangt. Op deze manier kan de toekomstige vraag direct worden geacommodeerd en zal het gebied in Sexbierum eind 2017 volledig zijn uitgegeven (zie paragraaf 2.4.2 van het rapport).

7. **Opmerking Milieu Federatie:** *Bij de berekening van de economische effecten wordt niet ingegaan op de steeds verdergaande mechanisatie in de glastuinbouw om de kosten te reduceren. Hierdoor neemt het aantal banen per hectare ook af. Tevens wordt bij de bestrijding van de werkeloosheid niet de toenemende vergrijzing meegenomen. Bij vergrijzing neemt ook het aandeel van het werkzame deel van de bevolking af. In NW-Fryslân vindt nu al vergrijzing plaats. Deze trend van vergrijzing zal de komende jaren zich voortzetten.*

Reactie ECORYS: Ondanks de relatief sterke schaalvergroting die al in de glasgroentesector heeft plaatsgevonden, bleef het aantal werknemers per hectare in dit segment de laatste jaren relatief constant. Ten opzichte van 2002 was het aantal werknemers per hectare in 2008 zelfs iets toegenomen.

Vandaar dat er voor de berekening van de directe werkgelegenheid het gemiddelde aantal FTE per hectare in de Nederlandse glasgroentesector is vermenigvuldigd met het (toekomstige) aantal hectaren in de sector in Noordwest-Fryslân. De wijze waarop in de arbeidsvraag kan worden voorzien, hangt daarnaast inderdaad deels samen met de demografische ontwikkeling. Wij verwachten dat veel van de FTE's zullen worden ingevuld door in deeltijd werkende vrouwen en scholieren die in vakanties en weekends willen bijverdienen. Ook komen mensen die werkloos zijn in aanmerking voor een baan in de glastuinbouw. Hierop wordt al ingespeeld met het project 'Werken in de Kas' en de scholingskas van de Stichting Tuinbouw Friesland. Anderzijds is de vraag vanuit de tuinbouwsector veelal ook gericht op seizoensarbeid. De piek in het hoogseizoen zal waarschijnlijk worden ingevuld met arbeidskrachten van buiten de regio. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan (flexibele) Poolse uitzendkrachten. De verdergaande schaalvergroting houdt bovendien in dat er ook in de primaire productiebedrijven meer hoogopgeleide arbeidskrachten nodig zullen zijn. Dit personeel zal van buiten de regio moeten worden aangetrokken, aangezien het regionale aanbod hierin (op dit moment) slechts in beperkte mate voorziet.

We hopen dat deze notitie de vragen/opmerkingen van de Friese Milieu Federatie voldoende beantwoordt. Bij eventuele onduidelijkheden kan vanzelfsprekend contact met ons worden opgenomen voor een toelichting.

Met vriendelijke groet,

Rotterdam, 12 augustus 2010

ECORYS Nederland BV

Gilbert Bal
Consultant
Regio, Strategie & Ondernemerschap

Walter Hulsker
Partner
Regio, Strategie & Ondernemerschap